

MAŁGORZATA SZYSZKA

ZAGRANICZNA MIGRACJA ZAROBKOWA JEDNĄ ZE STRATEGII ŻYCIOWYCH MŁODEGO POKOLENIA

WPROWADZENIE

Zagraniczne migracje ekonomiczne są podejmowane przez Polaków od dawna i mają charakter falowy. Ich nasilenie datuje się na przełom XIX i XX wieku. W okresie międzywojennym uległy znacznemu zmniejszeniu, ponownie zintensyfikowały się w latach siedemdziesiątych i osiemdziesiątych XX wieku, w kolejnej dekadzie zmieniając się częściej w sezonowe wyjazdy¹. Kolejny boom migracyjny odnotowano po 2004 r., po wstąpieniu Polski do Unii Europejskiej, i trwa on nadal. Możliwość wyjazdu zarobkowego zazwyczaj wiąże się z wizją wysokich, a przynajmniej lepszych zarobków, a także z wyższym standardem życia. Jest to kusząca wizja, zwłaszcza dla młodych osób, kończących studia, szukających pracy i zastanawiających się nad własną przyszłością. Realizacja ambicji, chęć sprawdzenia się, wolny stan, otwartość i świadomość, że świat to globalna wioska sprawia, iż młode pokolenie rozważa taką strategię życiową i chętniej podejmuje decyzje o zagranicznej migracji.

Dr MAŁGORZATA SZYSZKA – adiunkt Katedry Filozofii Społecznej, Instytut Socjologii Katolickiego Uniwersytetu Lubelskiego Jana Pawła II; adres do korespondencji: Al. Raławickie 14, 20-950 Lublin; e-mail: mszyszka@kul.pl

¹ A. SZYMANIAK, *Uwarunkowania i prognozy migracji zarobkowej Polaków*, w: *Europa – Polska – migracja*, red. S. Wojciechowski, R. Fiedler, Poznań: Wydawnictwo Naukowe UAM 2003, s. 85.

Celem artykułu jest próba określenia gotowości migracyjnej młodego pokolenia. Czy młodzi ludzie przewidują taką strategię życiową? Czy rozważają opcję zagranicznego wyjazdu zarobkowego po ukończeniu studiów? Jakie powody skłaniają ich do podjęcia migracji ekonomicznej? W pierwszej części artykułu scharakteryzowana zostanie polska migracja zarobkowa (na podstawie danych statystycznych), rodzaje motywacji oraz w ogólnym ujęciu – gotowość migracyjna Polaków. Druga część natomiast skupi się na analizie wyników badań odnoszących się do deklaracji studentów w kwestii podejmowania zagranicznych wyjazdów zarobkowych.

1. MOBILNOŚĆ ZAGRANICZNA POLAKÓW – PROFIL MIGRANTA I MOTYWY WYJAZDÓW

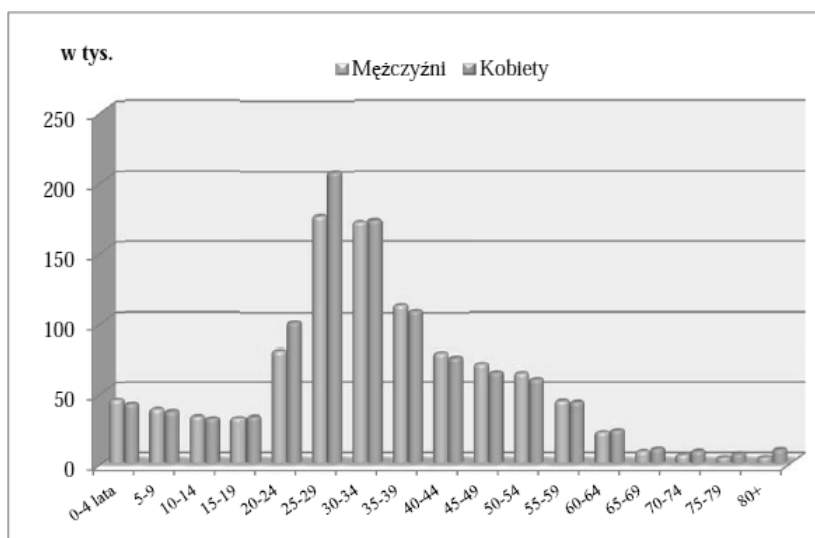
Migracje zagraniczne są zjawiskiem społeczno-ekonomicznym na trwałe wpisanym we współczesną historię Polski. Po zauważalnym spadku liczby Polaków przebywających czasowo za granicą w latach 2008-2010, rok 2014 był kolejnym rokiem zwiększenia się zasobu imigracyjnego Polaków w innych krajach. Główny Urząd Statystyczny szacuje, że „w końcu 2014 roku poza granicami Polski przebywało czasowo około 2320 tys. mieszkańców naszego kraju, o 124 tys. (5,6%) więcej niż w 2013 roku. W Europie w 2014 r. przebywało około 2013 tys. Polaków, przy czym zdecydowana większość (około 1901 tys.) przebywała w krajach członkowskich Unii Europejskiej. Liczba ta zwiększyła się o 112 tys. w stosunku do 2013 roku.

Spśród krajów UE, nadal najwięcej osób przebywało w Wielkiej Brytanii (685 tys.), Niemczech (614 tys.), Irlandii (113 tys.) oraz w Holandii (109 tys.) i we Włoszech (96 tys.). Główne kraje docelowe emigracji z Polski w ostatnich latach to Niemcy i Wielka Brytania”². Jak podkreślają I. Grabowska-

² Należy zaznaczyć, że wyniki szacunku opracowanego przez GUS powinny być traktowane jako przybliżone. Szacunek jest utrudniony ze względu na różne systemy ewidencjonowania przepływów migracyjnych istniejące w poszczególnych krajach oraz różną dostępność danych o migracjach. Wyniki szacunków z założenia nie obejmują emigracji sezonowych Polaków, które z uwagi na czas ich trwania – najczęściej do trzech miesięcy – w większości krajów Wspólnoty podlegają uproszczonym procedurom formalnoprawnym lub w ogóle nie są rejestrowane. Szacuje się ponadto, że około 80% czasowych emigrantów z Polski przebywa za granicą co najmniej 12 miesięcy. Osoby te zaliczane są do emigrantów długookresowych i – razem z osobami, które wyemigrowały na stałe – powinny być uwzględnione w stanach ludności poszczególnych krajów (są rezydentami krajów przyjmujących). *Informacja o rozmiarach i kierunkach czasowej emigracji z Polski w latach 2004-2014*, GUS, Warszawa 2015, s. 1-4.

Lusińska i M. Okólski, wybór kraju wyjazdu zarobkowego Polaków jest „związany z odmiennym charakterem selektywności, w szczególności ze względu na poziom wykształcenia i wiek. Polscy emigranci wyjeżdżający do Niemiec są znacznie starsi i znacznie gorzej wykształceni niż Polacy, którzy za kraj docelowy wybierają Wielką Brytanię i Irlandię”³.

Polska migracja zarobkowa to migracja głównie młodych ludzi. Najliczniejszą grupą wiekową wśród migrantów powyżej trzech miesięcy jest grupa w przedziale wiekowym 25-29 lat (prawie 383 tys., z czego 54% (207 tys.) stanowiły kobiety). Drugą pod względem liczebności grupę stanowiły osoby w wieku 30-34 lata, kolejne to grupy wiekowe 35-39 lat (przewaga mężczyzn) oraz 20-24 lata (przewaga kobiet). Duża liczebność dotyczy także kategorii wiekowych 0-14 lat oraz 15-19 lat, ponieważ na emigracji przebywały całe rodziny⁴ (wykres 1).

Wykres 1. Emigranci i przebywający za granicą czasowo powyżej trzech miesięcy według płci i wieku

Źródło: *Migracje zagraniczne ludności*, Narodowy Spis Powszechny Ludności i Mieszkań 2011, GUS, Warszawa 2013, s. 59.

³ I. GRABOWSKA-LUSIŃSKA, M. OKÓLSKI, *Migracja z Polski po 1 maja 2004 r.: jej intensywność i kierunki geograficzne oraz alokacja migrantów na rynkach pracy krajów Unii Europejskiej*, CMR Working Papers, seria „Prace Migracyjne” 2008, nr 33(91), s. 73.

⁴ *Migracje zagraniczne ludności*, Narodowy Spis Powszechny Ludności i Mieszkań 2011, GUS, Warszawa 2013, s. 59.

Choć zakłada się, że brak zobowiązań rodzinnych sprzyja wyjazdom za granicę, to wśród emigrantów polskich prawie 45% stanowiły osoby pozostające w związku małżeńskim. Liczną grupę stanowili kawalerowie i panny (ponad 34%), zaś osoby rozwiedzione tylko 7%. Kawalerów było więcej niż panieli, w pozostałych kategoriach przeważały kobiety⁵.

Pod względem poziomu wykształcenia 40,5% emigrantów posiada wykształcenie średnie, 24% – wykształcenie zawodowe, zaś 22,8% – wyższe (kobiety są lepiej wykształcone niż mężczyźni). Dane GUS wskazują, iż 38,7% osób z wykształceniem wyższym to osoby, które ukończyły nauki społeczne, prawo, a najczęściej ekonomię⁶. „Ponadto większy odsetek niż wynika to ze struktury kierunków wykształcenia ludności Polski z wyższym wykształceniem odnotowano wśród emigrantów, którzy ukończyli nauki humanistyczne oraz nauki o językach, nauki biologiczne i informatykę. Nasuwa się wniosek, że decyzję o emigracji ułatwia dobra znajomość języków obcych (absolwenci filologii obcych), zapotrzebowanie na daną grupę zawodów za granicą (np. absolwenci informatyki), jak również trudności w znalezieniu pracy zgodnej z wykształceniem na polskim rynku pracy”⁷. P. Kaczmarczyk akcentuje, iż „struktura migrujących zwykle odzwierciedla strukturę populacji, z której pochodzą wyjeżdżający. Jeżeli weźmiemy pod uwagę, że największa skłonność do mobilności dotyczy osób w wieku od 18 do 35 lat i jednocześnie, jak bardzo od 1989 roku poprawił się poziom wykształcenia młodszej części populacji Polski, nie jest zaskakujące, że udział migrantów z wyższym wykształceniem jest coraz wyższy. Co więcej, migracja osób z wyższym wykształceniem zdaje się nie mieć charakteru drenażu, a raczej odpływu pewnych nadwyżek. Chodzi o osoby, które pomimo posiadania formalnych kwalifikacji, nie są w stanie znaleźć satysfakcjonującej ich pracy na polskim rynku pracy”⁸.

Z analiz GUS wynika, iż „najłatwiej pracę za granicą znajdowały osoby z wykształceniem zasadniczym zawodowym (pracowało 81% z nich), z wykształceniem średnim zawodowym (pracowało prawie 78%) i wyższym (ponad 72%). Z danych wynika, że najtrudniej znaleźć pracę osobom z wykształceniem średnim ogólnokształcącym i podstawowym. Aktywność ekonomiczna

⁵ 13% – nieustalony stan cywilny, 1% – wdowy, wdowcy. Tamże, s. 63.

⁶ Tamże, s. 63-66.

⁷ Tamże, s. 65.

⁸ P. KACZMARCZYK, *Współczesne migracje zagraniczne Polaków – skala, struktura oraz potencjalne skutki dla rynku pracy*, Warszawa: Fundacja Inicjatyw Społeczno-Ekonomicznych 2006, s. 12.

emigrantów zależała oczywiście od ich wieku. Wśród osób w wieku 25-54 lata odsetek pracujących przekraczał 70%⁹. Co do zgodności wykonywanej za granicą pracy z tzw. wyuczonym zawodem, „prawie 44% emigrantów twierdzi, że pracowało tam zgodnie z posiadanymi kwalifikacjami. Jednakże 27% (prawie 62 tys.) pracowało poniżej swoich kwalifikacji, w tym ponad 50 tys. miało wykształcenie co najmniej średnie, a 25 tys. wyższe. Najwyższy odsetek pracujących zgodnie z kwalifikacjami odnotowano wśród osób z wykształceniem zasadniczym zawodowym (52%)”, odsetek ten dla osób z wykształceniem wyższym i średnim wyniósł odpowiednio 41% (46% wskazało, że pracowali poniżej swoich kwalifikacji) i 37% (29% pracujących poniżej kwalifikacji)¹⁰.

Taka sytuacja definiowana jest przez badaczy jako marnotrawstwo mózgow. Zdaniem P. Kaczmarczyka problem ten wynika ze specyfiki rynków pracy w krajach wysoko rozwiniętych i dwoistości popytu na pracę cudzoziemców. „Z jednej strony potrzebni są specjaliści, choć ich liczba nie jest duża, z drugiej zaś, bardzo liczne grupy pracowników nisko wykwalifikowanych. Jak wskazują aktualne doświadczenia, Polacy wciąż wpadają do «drugorzędnych» segmentów rynków pracy w krajach docelowych. Tego typu migracja prowadzić może do deprecjacji kapitału ludzkiego, ale z drugiej strony zwiększa prawdopodobieństwo powrotu do kraju”¹¹.

W polskiej emigracji zarobkowej dominuje migracja czasowa. Dane BAEL wskazują, że przeważająca część osób przebywających za granicą czasowo, których gospodarstwa domowe pozostawały w Polsce, migrowała na krócej niż 12 miesięcy – dotyczyło to ok. 60-70% osób¹². W ocenie P. Kaczmarczyka, „pobyt za granicą może prowadzić do korzyści, zwłaszcza jeżeli wiąże się z szansą podnoszenia kwalifikacji. W przypadku wielu zawodów (choćby w sferze nauki czy międzynarodowego biznesu) mobilność stała się obecnie swoistym imperatywem i koniecznym warunkiem udanej kariery zawodowej. Dodatkowo, nawet migracja osiedleńcza daje szansę na potencjalne korzyści. Badania realizowane wśród polskich naukowców wskazywały, że nawet prze-

⁹ *Migracje zagraniczne ludności*, s. 68-69.

¹⁰ Duży odsetek osób miał problem z określeniem zgodności pracy z posiadanymi kwalifikacjami – 12% osób z wykształceniem wyższym, ponad 25% ze średnim i 26% z zasadniczym zawodowym. *Migracje zagraniczne ludności*, s. 74-75.

¹¹ P. Kaczmarczyk, *Współczesne migracje zagraniczne Polaków*, s. 12.

¹² Tamże, s. 6.

bywając za granicą, utrzymują kontakty z macierzystymi placówkami, uczestnicząc we wspólnych projektach, organizując konferencje itp.”¹³.

Konstatując, mobilność zagraniczna to fenomen *stricte* ekonomiczny. Po pierwsze – najważniejszym powodem mobilności Polaków są kwestie finansowe, a po drugie – migracja zarobkowa jest ściśle powiązana z rynkiem pracy, a szczególnie – z poziomem bezrobocia. W IV kwartale 2015 r. stopa bezrobocia w Polsce wyniosła 6,9. W odniesieniu do kategorii wiekowych, najwyższa była dla osób w przedziale wiekowym 20-24 lata – 20,2 (dla porównania w pozostałych kategoriach: 25-34 lata – 7,8; 35-44 lata – 5,1; 45 lat i więcej – 4,8)¹⁴. Młodzi ludzie mają trudności z podjęciem pracy, zwłaszcza takiej, która satysfakcjonowałaby ich finansowo.

Jak wynika z danych GUS, blisko 73% emigrantów wyjechało za granicę z zamiarem podjęcia pracy zarobkowej. Spośród nich prawie 1/3 osób wskazała, że głównym powodem ich wyjazdu były wyższe zarobki za granicą, 31% wskazywało na trudności w znalezieniu pracy w kraju, a 3% – na większe możliwości rozwoju zawodowego za granicą. Pozostałe przyczyny związane z pracą (ciekawa oferta pracy za granicą, praca w kraju niezgodna z kwalifikacjami, działalność gospodarcza prowadzona za granicą, oddelegowanie przez pracodawcę) były wymieniane rzadziej¹⁵. Podobne motywacje wyjazdu wynikają z raportu „Migracje zagraniczne Polaków” z 2014 r. Na pytanie o powody, które skłoniłyby osoby do emigracji, aż 84% badanych rozważających zagraniczny wyjazd zarobkowy wskazało na perspektywę wyższych zarobków. Był to dominujący wskazywany powód wyjazdu. 33% osób wskazało na wyższy standard życia, 26% – na lepsze perspektywy rozwoju zawodowego, a 25% – na brak pracy w Polsce¹⁶.

Zdaniem J. Kozielskiej „do istotnych *push factors* uznać zatem należy niskie zarobki, brak perspektyw życiowych i zawodowych, bezrobocie. Faktorem przyciągającym jest natomiast domniemana lepsza jakość życia za granicą – chęć jego doświadczenia. Często jest nim także znaleziona, jeszcze podczas pobytu w Polsce, praca na emigracji. A wszystko to scalone porównaniem sytuacji swojej – w Polsce i innych, będącej często wynikiem relacji znajomych przebywających na emigracji”¹⁷.

¹³ Tamże, s. 12.

¹⁴ Kwartalna informacja o rynku pracy w IV kwartale 2015 r., GUS, www.stat.gov.pl

¹⁵ *Migracje zagraniczne ludności*, s. 54.

¹⁶ *Migracje zarobkowe Polaków*. Raport Work Service S.A., 2014, s. 9.

¹⁷ J. KOZIELSKA, *Poakcesyjne migracje zarobkowe. Kontekst teoretyczno-empiryczny, wsparcie społeczne*, Poznań: Wydawnictwo Naukowe UAM 2014, s. 132.

Niebagatelną rolę w podejmowaniu decyzji o wyjeździe zarobkowym odgrywają więc sieci migracyjne (*migration network*¹⁸). Są to sieci informacji, pomocy i zobowiązań, które rozwijają się pomiędzy migrantami w kraju przyjmującym a rodziną i znajomymi w kraju wysyłającym. Mają szczególne znaczenie dla migranta, dając mu wsparcie emocjonalne, informacyjne oraz instrumentalne (pomoc praktyczną i kontakty towarzyskie). Sieć migracyjna odgrywa istotną rolę już w chwili podejmowania decyzji o wyjeździe. Łatwiej ją bowiem podjąć osobom, które mają kontakt z migrantami w kraju docelowym¹⁹.

Współcześnie obserwuje się zjawisko utrwalania tzw. kultury migracji, czyli utrwalenia się migracji w świadomości uczestników procesów migracyjnych jako nieodłącznego elementu ich życia. Nawet pomimo świadomości negatywnych konsekwencji, wyjazdy są tolerowane lub wręcz pożądane²⁰. Co więcej, K. Romaniszyn wskazuje na migrację „stopniowaną” – kolejne wyjazdy są rezultatem poprzednich dzięki uzyskanym zasobom finansowym i społeczno-kulturowym, zdobytej wiedzy i informacji, nawiązanym kontaktom, poznaniu języka, wyrobieniu postawy zaradności²¹.

W przypadku wyjazdu młodych osób istotna wydaje się ponadto kwestia budowania potencjału życiowego. Z analiz J. Kozielskiej wynika, że ważne są motywy związane z chęcią nauki języka obcego (częściej motyw ten wskazywały kobiety i osoby lepiej wykształcone), zdobywaniem nowych doświadczeń zawodowych (również częściej podawany przez kobiety i osoby lepiej wykształcone), ciekawością świata i chęcią poznania nowych ludzi (motyw wskazywany bez względu na poziom wykształcenia) oraz wizją lepszych perspektyw życiowych dla dzieci (motyw wskazywany bez względu na płeć)²². Młodszy migranci wskazują na motyw zbierania doświadczeń, nabywania nowych umiejętności i wiedzy, sprawdzenia się²³. K. Romaniszyn ten typ migracji podejmowany przez osoby młode, często jeszcze uczące się, określa jako zarobkowo-turystyczny. Wyjazdy są formą zarabiania i poznawania świata, są

¹⁸ D. MASSEM, *The Ethnosurvey in Theory and Practise*, „International Migration Review” 21(1987), 4, s. 1498-1522.

¹⁹ W. DANILEWICZ, *Rodzina ponad granicami. Transnarodowe doświadczenia wspólnoty rodzinnej*, Białystok: Trans Humana 2010, s. 71-72.

²⁰ Tamże, s. 94.

²¹ K. ROMANISZYN, *Kulturowe implikacje międzynarodowych migracji*, Lublin: Wydawnictwo KUL 2003, s. 15.

²² J. KOZIELSKA, *Poakcesyjne migracje zarobkowe*, s. 136.

²³ J. HAŁAJ, M. STEC, *Zagraniczne migracje zarobkowe polskiej młodzieży w opinii studentów z województwa podkarpackiego – perspektywa psychologiczno-ekonomiczna*, Rzeszów: Wydawnictwo Uniwersytetu Rzeszowskiego 2010, s. 56.

też postrzegane jako przygoda i nowe doświadczenie życiowe. Przynoszą korzyści materialne i stanowią realizację wysoko cenionej współcześnie wartości, jaką jest podróżowanie i zwiedzanie²⁴. Migracja zatem jako jedna z opcji drogi życiowo-zawodowej jest atrakcyjna, zwłaszcza dla młodego pokolenia. Możliwość poznania świata i zdobycia za granicą doświadczenia jest czynnikiem zachęcającym młodych ludzi do podjęcia ryzyka zagranicznego wyjazdu.

2. GOTOWOŚĆ MIGRACYJNA POLAKÓW

Poakcesyjna mobilność Polaków jest ściśle skorelowana z sytuacją ekonomiczną społeczeństwa i ich własną. W większości przypadków jest reakcją na swoisty dyskomfort społeczny – skoro nie mogą w swoim kraju zaspokoić potrzeb związanych z odpowiednim poziomem życia, rozważają wyjazd zagraniczny i możliwość osiągnięcia założonej jakości życia w innym miejscu. Decyzje migrantów o wyjeździe, podkreśla J. Kozielska, to wypadkowe wielu czynników i często mają charakter decyzji relatywnych, będących wynikiem porównania sytuacji swojej i innych (co powoduje powstanie uczucia relatywnej deprivacji)²⁵. Wyjazd migracyjny zatem to nie przypadek, to brak perspektywy często o nim przesądza. Co więcej, „za każdą podjętą decyzją o migracji kryje się silnie zindywidualizowany podmiot. Jednostka, decydując się na podjęcie wędrownki zarobkowej, musi posiadać nie tylko obiektywne zdolności (np. kwalifikacje, odpowiedni stan zdrowia), ale również subiektywną gotowość (np. mobilność, odwagę, dostrzeganie szans na zatrudnienie)²⁶. Czy Polaków charakteryzuje owa gotowość do migracji?

Od blisko dziesięciu lat (od 2007 r.) gotowość do migracji jest przedmiotem badania Centrum Badania Opinii Społecznej. Wyniki wskazują na „nie-wielkie różnice w odsetkach badanych zainteresowanych pracą za granicą i gotowych podjąć kroki w celu jej zdobycia. Obecnie co dziesiąty badany (10%) składa takie deklaracje (3% twierdzi, że już stara się o pracę za granicą, a 7% zamierza szukać jej w przyszłości). Co jedenasty (9%) skłonny jest przyjąć ofertę pracy za granicą, gdyby się pojawiła, ale nie zamierza się o nią starać. Większość Polaków jednak (80%) całkowicie odrzuca taką możliwość²⁷.

²⁴ K. ROMANISZYN, *Kulturowe implikacje*, s. 44.

²⁵ J. KOZIELSKA, *Poakcesyjne migracje zarobkowe*, s. 132.

²⁶ A. SZYMANIAK, *Uwarunkowania i prognozy migracji zarobkowej Polaków*, s. 90-91.

²⁷ K. KOWALCZUK, *Praca za granicą*, Komunikat CBOS, Warszawa 2015, s. 6.

Tabela 1. Zainteresowanie podjęciem pracy za granicą a wiek badanych

Czy obecnie jest Pan(i) zainteresowany(a) podjęciem pracy za granicą?	Odpowiedzi badanych w wieku:					
	18-24	25-34	35-44	45-54	55-64	65+
	w procentach					
Tak, jestem zainteresowany(a) i obecnie staram się o pracę za granicą	13	5	4	3	2	0
Tak, jestem zainteresowany(a) i zamierzam w przyszłości starać się o pracę za granicą	26	16	14	2	2	0
Tak, był(a)bym zainteresowany(a) podjęciem pracy za granicą, jeśli dostał(a)bym taką propozycję, ale sam(a) nie zamierzam się o to starać	23	17	12	9	5	1
Nie, nie jestem zainteresowany(a) podjęciem pracy za granicą	36	58	67	84	89	98
Obecnie pracuję za granicą	0	2	2	2	1	1
Trudno powiedzieć	2	2	1	0	1	0

Źródło: *Poakcesyjne migracje zarobkowe*, Komunikat CBOS, Warszawa 2013, s. 7.

Pracy za granicą zamierzają poszukiwać przede wszystkim osoby młode. „Takie deklaracje składa co trzeci badany w wieku od 18 do 24 lat (35%) i co piąty między 25. a 34. rokiem życia (22%). Wyjechać do pracy za granicę planuje także co siódmy ankietowany w wieku 35-44 lata (15%). Pozostali badani składają takie deklaracje znaczenie rzadziej”²⁸ (tabele 1 i 2). „W porównaniu więc z najstarszymi badanymi, najmłodszy niemal 34 razy częściej deklaruje gotowość do poszukiwania pracy za granicą, natomiast ankietowani w wieku 25-54 lata około 7-8 razy częściej niż najstarsi badani”²⁹.

Tabela 2. Gotowość do poszukiwania pracy za granicą a wiek badanych

Gotowość do poszukiwania pracy za granicą	Odpowiedzi badanych w wieku:					
	18-24 lata	25-34	35-44	45-54	55-64	65 lat i więcej
	w procentach					
Zamierza starać się o pracę za granicą lub już się o nią stara/ Obecnie pracuje za granicą	35	22	15	6	1	2
Nie zamierza starać się o pracę za granicą	65	78	85	94	99	98

Źródło: *Poakcesyjne migracje zarobkowe Polaków*, Komunikat CBOS, Warszawa 2014, s. 7.

²⁸ K. KOWALCZUK, *Poakcesyjne migracje Polaków*, Komunikat CBOS, Warszawa 2014, s. 8.

²⁹ K. KOWALCZUK, *Praca za granicą*, s. 7.

Widoczna jest zatem tendencja – im młodszy badani, tym częściej składają deklaracje wyjazdu za granicę. CBOS podaje, że „wśród respondentów w wieku od 18 do 24 lat tylko co trzeci (36%) odrzuca możliwość wyjazdu. Niemal co czwarty (26%) deklaruje, że w przyszłości będzie starał się o pracę poza granicami Polski, a mniej więcej tyle samo (23%) przyjąłoby ofertę takiej pracy, o ile by ją otrzymali. W tej też grupie największy odsetek badanych twierdzi, że już stara się o taką pracę (13%). Można przyjąć, że z racji wieku część z tych osób znajdzie pracę w Polsce lub z innych względów nie zrealizuje swoich planów. Jednak stosunek młodych Polaków do emigracji może rodzić niepokój co do skali tego zjawiska w przyszłości”³⁰.

Gotowość Polaków do poszukiwania pracy za granicą różnicuje również płeć. „Mężczyźni około półtora raza częściej deklarują zainteresowanie tego typu zatrudnieniem niż kobiety. [...] Istotne jest również wcześniejsze doświadczenie pracy za granicą. Respondenci, którzy w ciągu ostatnich 10 lat pracowali za granicą, są ponad czterokrotnie częściej zmotywowani do ponownego poszukiwania zatrudnienia poza granicami Polski. Znaczące są ponadto doświadczenia innych członków gospodarstwa domowego – ankietowani z migracyjnych gospodarstw domowych wyrażają zamiar poszukiwania pracy poza krajem niemal trzykrotnie częściej niż badani z gospodarstw, w których nikt nie pracuje za granicą”³¹.

Wspomniane już sieci migracyjne odgrywają więc kluczową rolę. „Osobiste doświadczenia z pracy za granicą lub informacje czerpane od członków gospodarstwa domowego pracujących poza krajem (10% deklaruje, że ktoś z jego gospodarstwa domowego pracuje obecnie za granicą) dostarczają wiedzy na temat warunków pracy na zachodnich rynkach pracy, a także kwestii społecznych (dotyczących sytuacji mieszkaniowej i kosztów życia) oraz dostępnych sieci wsparcia, co pozwala zoptymalizować rachunek korzyści i strat w sytuacji ewentualnej emigracji. Może to stanowić także punkt odniesienia do porównań warunków życia w Polsce i za granicą”³². To z kolei może warunkować wybór miejsca migracji, ponieważ, poza sieciami migracyjnymi, pod uwagę są brane takie aspekty, jak: warunki życia w kraju przyjmującym, stosunek do imigrantów mieszkańców tego kraju, uwarunkowania historyczne czy bliskość kraju migracji³³.

³⁰ K. KOWALCZUK, *Poakcesyjne migracje zarobkowe*, Komunikat CBOS, Warszawa 2013, s. 6.

³¹ K. KOWALCZUK, *Praca za granicą*, s. 7-8.

³² Tamże, s. 5.

³³ *Informacja o rozmiarach i kierunkach czasowej emigracji z Polski*, s. 1.

Generalnie, Polacy są otwarci na podejmowanie wyzwań związanych z zagraniczną migracją zarobkową. Szczególnie młodzi ludzie są gotowi na wyjazd do pracy. Pojawia się pytanie: Czy będzie to migracja krótkookresowa czy też zakończy się osiedleniem poza Polską? Odpowiedź jest złożona i wieloczynnikowa.

3. MŁODE POKOLENIE WOBEC MIGRACJI – PRZYKŁAD STUDENTÓW

Z punktu widzenia ogólnospołecznego interesu niezwykle istotne jest poznanie zamierzeń i planów młodego pokolenia (studentów) związanych z wyjazdami zagranicznymi w poszukiwaniu pracy. Czy młodzi ludzie rozważają taką strategię życiową? Jakimi motywacjami się kierują podejmując decyzje o wyjeździe zarobkowym? Jaką długość wyjazdu zagranicznego akceptują?

Próba odpowiedzi na powyższe pytania będzie analiza wyników badań³⁴ przeprowadzonych wśród studentów wybranych kierunków dwóch uczelni z Lublina i Wilna³⁵. Zarówno w Polsce, jak i na Litwie ma miejsce masowa migracja zarobkowa, zwłaszcza po 2004 r., po wstąpieniu obu krajów do Unii Europejskiej³⁶. Bliskość terytorialna i podobieństwo historyczno-kulturowe Polski i Litwy czyni podjęte badania interesującymi z poznawczego punktu widzenia. Badana próba nie jest reprezentatywna i wniosków nie można przekładać na populację młodzieży studiującej. Niemniej jednak wyniki badań mają wartość diagnostyczną, wskazując bądź potwierdzając istniejące trendy.

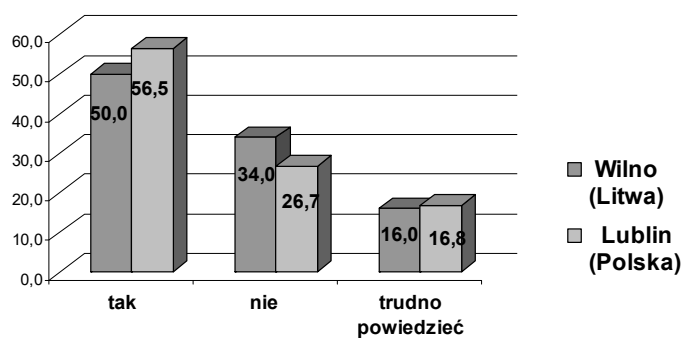
³⁴ Problematyka badania dotyczyła rodziny w rozłace migracyjnej. W kwestionariuszu przygotowano także blok pytań o osobiste doświadczenia wyjazdowe studentów oraz o ich gotowość do podjęcia pracy za granicą.

³⁵ Badaniami objęto młodzież studiującą na Katolickim Uniwersytecie Lubelskim Jana Pawła II (kierunek socjologia i praca socjalna) oraz na Uniwersytecie Pedagogicznym w Wilnie (kierunek socjologia i pedagogika społeczna). Badania przeprowadzono na przełomie 2015 i 2016 r. w ramach stażu naukowego, przy użyciu ankiety audytoryjnej.

³⁶ W 2013 r. z Litwy wyjechało 38,8 tys. migrantów zarobkowych. Wskaźnik migracji dla Litwy w 2012 r. wyniósł $-7,1/1000$ mieszkańców (dla Polski $-0,2/1000$ mieszkańców). Podobnie jak w Polsce, na Litwie również miał miejsce nagły i lawinowy wzrost liczby osób bezrobotnych. Na Litwie stopa bezrobocia w 2003 r. wynosiła 14,4%, w 2008 r. spadła do 3,8%, by w 2010 r. osiągnąć 18%. W 2014 r. wyniosła 9,9% (J. WOLKONOWSKI, *Przyczyny i struktura emigracji obywateli Litwy w okresie 2003-2013*, „Polityka Ekonomiczna” 2014, nr 348, s. 442-444).

W badaniu wzięło udział 198 studentów (101 studentów z Lublina oraz 97 studentów z Wilna). W próbie badawczej przeważają kobiety (81,8% kobiet, 18,2% mężczyzn), co wynika ze specyfiki studiów humanistycznych. Średnia wieku wynosi 24,14 lata³⁷. Badane osoby to głównie osoby stanu wolnego (73,2% badanych), 44,1% pozostaje w nieformalnym związku, a 17,9% w związkach małżeńskich. 70,7% studentów to osoby wierzące (w tym 10,1% głęboko wierzące). Połowa respondentów (49%) ocenia swoją sytuację materialną jako dobrą, 45,5% – jako przeciętną, a 5,6% – jako złą. Lepsze oceny wskazują studenci z Lublina niż z Wilna (56,4% wobec 41,3%). Studenci z Wilna natomiast częściej określają swoją sytuację materialną jako przeciętną (49,5% wobec 41,6%) i złą (9,1% wobec 2,0%).

Czy zatem badani studenci podjęliby ryzyko pracy za granicą? Okazuje się, że ponad połowa studentów (53,3%) zdecydowałaby się na podjęcie pracy poza granicami kraju ojczystego, przy czym nieco częściej decydowałiby się studenci z Lublina (56,5% wskazań) niż z Wilna (50,0%) (wykres 1). Można przypuszczać, że moment ukończenia studiów skłania do refleksji o dalszych planach życiowych i rozpatrywaniu wyjazdu zarobkowego jako jednej ze strategii. Niepokoi jednak skala deklaracji – co drugi badany student nie wyklucza migracji zagranicznej.

Wykres 1. Decyzja o ewentualnym podjęciu pracy za granicą a miejscowość/kraj pochodzenia (w %)

Źródło: Badania własne.

Być może decyzję ułatwiają dotychczasowe doświadczenia wyjazdowe. Jedną czwartą badanych studentów (24,7%), zarówno polskich, jak i litewskich, ma

³⁷ Dominanta – 22, mediana – 22,00.

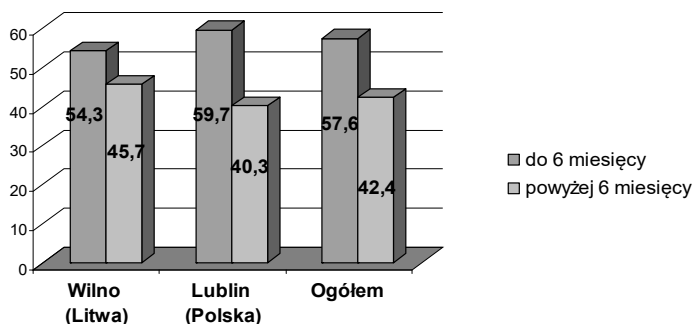
już doświadczenia z zagranicznymi wyjazdami zarobkowymi, głównie o charakterze sezonowym. Okazuje się ponadto, że dwie trzecie spośród osób, które mają doświadczenia zagranicznych wyjazdów zarobkowych, rozważa kolejny wyjazd (zarówno polscy, jak i litewscy badani studenci).

Tabela 3. Dotychczasowe doświadczenia zagranicznych wyjazdów zarobkowych studentów a miejscowość/kraj pochodzenia

	Wilno Litwa)		Lublin (Polska)		Ogółem	
	N	%	N	%	N	%
Tak	23	24,5	25	25	48	24,7
Nie	71	75,5	75	75	146	75,3
Ogółem	94	100,0	100,0	100,0	194	100,0

Źródło: Badania własne.

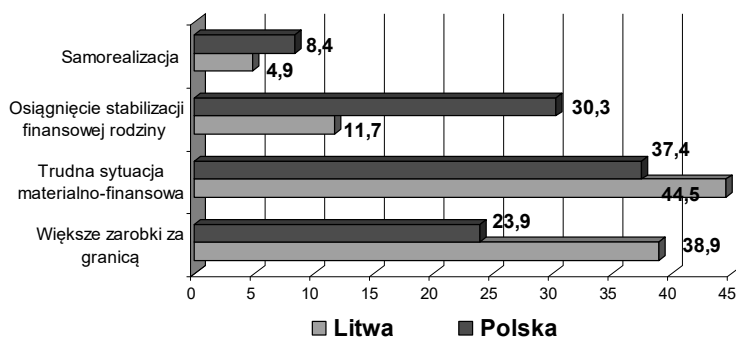
Decyzja o ewentualnym wyjeździe zarobkowym poza granice kraju jest warunkowana jego długością. Badani studenci częściej decydowali się na wyjazd obejmujący okres do sześciu miesięcy aniżeli powyżej pół roku (odpowiednio: 57,6% i 42,4% wskazań, przy niewielkich różnicach procentowych – lubelscy studenci w obu typach wyjazdów częściej udzielali pozytywnej odpowiedzi niż studenci z Wilna). Odpowiada to ogólnej tendencji do podejmowania krótszych wyjazdów. Z drugiej jednak strony, ponad 40% studentów rozważa dłuższy wyjazd. Wydaje się, że wynika to z otwartości młodego pokolenia wobec nowych wyzwań i traktowania świata jako globalnej wioski, a być może także z niskiej oceny warunków życia w kraju ojczystym.

Wykres 2. Akceptowalna długość pracy za granicą a miejscowość/kraj pochodzenia

Źródło: Badania własne.

Najbardziej jednak interesujące jest, dlaczego studenci rozważają taką strategię życiową? Jakimi motywami się kierują? Jak można było przypuszczać, wiodącymi powodami wyjazdów zarobkowych są kwestie ekonomiczne (wykres 3). Czynnikiem skłaniającym do wyjazdu za granicę są niewątpliwie oczekiwane większe zarobki, w tym lepsze gwarancje socjalne. Motyw ten częściej wskazują studenci z Wilna (Litwy) niż z Lublina (Polski) (odpowiednio: 38,9% i 23,9% wskazań). Czynnikiem „wypychającym” jest ponadto trudna sytuacja materialno-finansowa wynikająca głównie z bezrobocia. Ten motyw również częściej wskazywali badani z Wilna niż z Lublina (odpowiednio 44,5% i 37,4% wskazań). Argumentacją ekonomiczną wyjazdu jest także osiągnięcie stabilizacji finansowej rodziny. Wskazuje ona na projekcyjne myślenie młodego pokolenia o przyszłości – w kontekście założenia rodziny i posiadania dzieci. Studenci akcentowali więc możliwość zapewnienia dzieciom szansy kształcenia się oraz zagwarantowania zadowalającego standardu życia. Ten czynnik jest zdecydowanie częściej podkreślany przez polską (30,3% wskazań) niż litewską (11,7%) badaną młodzież studiującą. Dla niewielkiej części respondentów wyjazd zarobkowy wiąże się z samorealizacją, a mianowicie z podnoszeniem kwalifikacji i umiejętności językowych czy poznaniem kultury kraju przyjmującego. Częściej ten motyw wskazywany był przez studentów z Lublina niż z Wilna (odpowiednio: 8,4% i 4,9%). Motywacja ekonomiczna jest zatem kluczowym *push factors*, który determinuje przyjęcie określonej strategii życiowej młodych ludzi.

Wykres 3. Powody podejmowania wyjazdów zarobkowych a miejscowość/kraj pochodzenia (w %)

Źródło: Badania własne. Odpowiedzi nie sumują się do 100, ponieważ respondenci mogli wskazać dwie odpowiedzi. Pytanie miało charakter otwarty.

Tezę tę potwierdza również ocena własnej sytuacji materialnej studentów (tabela 4). Im jest gorsza, tym częściej rozważana jest decyzja o ewentualnym wyjeździe zarobkowym. Zarówno studenci z Lublina, jak i z Wilna, którzy ocenili własną sytuację materialną jako przeciętną lub złą, potwierdzili potencjalny wyjazd (odpowiednio: 61,9% i 56,5% oraz 100% i 66,7% wskazań – jest to jednocześnie najmniej liczebna grupa).

Tabela 4. Decyzja o ewentualnym podjęciu pracy za granicą a sytuacja materialna respondenta miejscowość/kraj pochodzenia

Decyzja o podjęciu pracy za granicą	Sytuacja materialna											
	Dobra				Przeciętna				Zła			
	Wilno (Litwa)		Lublin (Polska)		Wilno (Litwa)		Lublin (Polska)		Wilno (Litwa)		Lublin (Polska)	
	N	%	N	%	N	%	N	%	N	%	N	%
Tak	15	38,5	29	50,9	26	56,5	26	61,9	6	66,7	2	100,0
Nie	17	43,6	18	31,6	13	28,3	9	21,4	2	22,2	0	0,0
Trudno powiedzieć	7	17,9	10	17,5	7	15,2	9	16,7	1	11,1	0	0,0
Ogółem	39	100,0	57	100,0	46	100,0	42	100,0	9	100,0	2	100,0

Źródło: Badania własne. W tabeli połączono odpowiedzi: „bardzo dobra” i „dobra” oraz „zła” i „bardzo zła”.

Zaskakujący w badanej grupie jest fakt, że połowa polskich (50,9%) i ponad jedna trzecia litewskich studentów (38,5%), którzy określają swoją sytuację materialną jako dobrą lub bardzo dobrą, również rozważa zagraniczny wyjazd zarobkowy. Wskazuje to na inny charakter czynnika ekonomicznego, a tym samym na inny rodzaj migracji. Nie jest to już „migracja przetrwania”, w której najważniejszym czynnikiem „wypychającym” jest brak pracy i niemożność utrzymania rodziny. Być może, zgodnie z charakterystyką dokonaną przez W. Danilewicz, jest to „migracja odpowiedniego standardu”, w której głównym motorem napędzającym migrację zarobkową jest chęć podniesienia standardu życia swojego i rodziny. W tym przypadku jednym z czynników „wypychających” jest postrzeganie własnej sytuacji materialnej jako relatywnie gorszej niż innych członków społeczności lokalnej. A być może, idąc dalej, jest to migracja określana przez W. Danilewicz wedle zasady „apetyt rośnie w miarę jedzenia”. Rozbudzenie potrzeb konsumpcyjnych połączone

z wcześniejszymi doświadczeniami wyjazdów zagranicznych powoduje traktowanie migracji jako sposobu życia³⁸.

Jak się okazuje zatem, motyw ekonomiczny nie jest wcale taki jednoznaczny. Nie tylko bowiem brak pracy, ale ogólnie niesatysfakcjonująca praca czy zarobki niespełniające oczekiwań mogą być istotnymi czynnikami „wypychającymi”. Wiedza o lepszych zarobkach za granicą, chęć dostatniego życia czy nawet wizja lepszego życia skłaniają młodych ludzi do podejmowania takiej strategii życiowej. Można oczywiście łączyć te deklaracje z „rozbudzonym konsumpcjonizmem”, ale czy tak jest w rzeczywistości? Pośrednią próbą odpowiedzi na to pytanie jest opinia studentów w kwestii podejmowania wyjazdów zarobkowych przez osoby mające rodziny i nisko płatną pracę w celu podniesienia standardu życia (tabela 5).

Tabela 5. Opinia na temat podjęcia pracy za granicą, gdy obydwój rodzice mają pracę, ale nisko płatną, w celu podniesienia standardu życia, a miejscowość/kraj pochodzenia

Decyzja o migracji zarobkowej w sytuacji, gdy rodzice mają pracę, ale nisko płatną, w celu podniesienia standardu życia	Wilno (Litwa)		Lublin (Polska)		Ogółem	
	N	%	N	%	N	%
Tak	47	49,0	36	36,0	83	42,4
Nie	24	25,0	38	38,0	62	31,6
Trudno powiedzieć	25	26,0	26	26,0	51	26,0
Ogółem	96	100,0	100	100,0	196	100,0

Źródło: Badania własne. W tabeli połączono odpowiedzi: „zdecydowanie tak” i „raczej tak” oraz „zdecydowanie nie” i „raczej nie”.

Zdania w tym względzie są podzielone. Generalnie, 42,5% badanych studentów wyraża pozytywną opinię, jednakże blisko jedna trzecia (31,6%) jest przeciwnego zdania, a ponad jedna czwarta (26%) nie ma opinii. Częściej twierdząco odpowiadali studenci z Wilna niż z Lublina (49% wobec 36% odpowiedzi). Zaskakuje odsetek osób mających trudności z wyrażeniem opinii (zarówno wśród polskiej, jak i litewskiej badanej młodzieży studiującej). Być może wynika to z charakteru pytania, wskazującego na wyjazd dla podniesienia standardu życia w sytuacji posiadania pracy (choć nisko płatnej) przez

³⁸ W. DANILEWICZ, *Sytuacja życiowa dzieci w rodzinach migracyjnych*, Białystok: Trans Humana 2006, s. 29.

rodziców. Świadomość konsekwencji wyjazdu i czasowej rozłąki rodziny może te trudności powodować. Trudno oczywiście na podstawie powyższych wyników wnioskować o konsumpcyjnej postawie młodego pokolenia. Być może jednak uwidacznia się zmiana stosunku do pracy – nie tylko trzeba ją mieć, ale powinna też spełniać oczekiwania finansowe.

Niewątpliwie na decyzje młodego pokolenia mają również wpływ wskazywane już sieci migracyjne. Okazuje się, że spośród badanej grupy tylko 17,5% nie zna żadnej rodziny, w której jeden bądź obydwój rodziców pracuje za granicą w celach zarobkowych (tabela 6). Pozostali znają, z czego większość zna wiele takich rodzin (częściej studenci z Lublina niż z Wilna – odpowiednio: 46,0% i 39,4% wskazań).

Tabela 6. Znajomość rodzin, w których jeden bądź obydwój rodziców pracuje za granicą w celach zarobkowych dłużej niż pół roku a miejscowość/kraj pochodzenia

Znajomość rodzin, w których jeden bądź obydwój rodziców pracuje za granicą w celach zarobkowych dłużej niż pół roku	Wilno (Litwa)		Lublin (Polska)		Ogółem	
	N	%	N	%	N	%
Znam wiele takich rodzin	37	39,4	46	46,0	83	42,8
Znam, ale niewiele takich rodzin	30	31,9	31	31,0	61	31,4
Znam, ale tylko jedną taką rodzinę	8	8,5	8	8,0	16	8,2
Nie znam	19	20,2	15	15,0	34	17,5
Ogółem	94	100,0	100	100,0	194	100,0

Źródło: Badania własne.

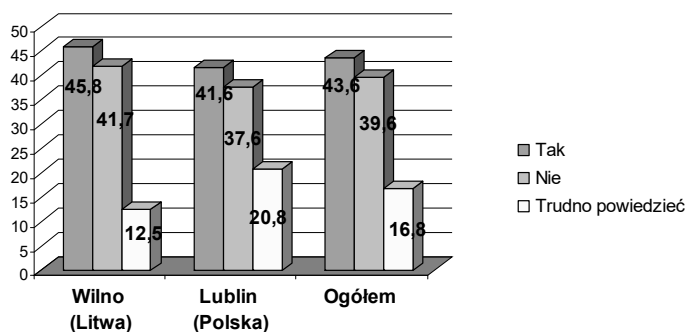
Znajomość „rodzin migracyjnych”, funkcjonujących w ramach wyjazdów zarobkowych, może ułatwić podjęcie decyzji o własnym wyjeździe zagranicznym. I rzeczywiście, im więcej takich rodzin studenci znają, tym częściej deklarują ewentualny wyjazd (tabela 7). 66,3% studentów znających wiele oraz 44,3% studentów również znających, choć niewiele rodzin rozłączonych migracją, pozytywnie zapatruje się na podjęcie pracy za granicą.

Tabela 7. Znajomość rodzin, w których jeden bądź obydwój rodziców pracuje za granicą w celach zarobkowych dłużej niż pół roku a decyzja o ewentualnym podjęciu pracy za granicą

Decyzja o podjęciu pracy za granicą	Znajomość rodzin, w których jeden bądź obydwój rodziców pracuje za granicą w celach zarobkowych dłużej niż pół roku								Ogółem	
	Znam wiele takich rodzin		Znam, ale niewiele takich rodzin		Znam, ale tylko jedną taką rodzinę		Nie znam			
	N	%	N	%	N	%	N	%	N	%
Tak	55	66,3	27	44,3	6	37,5	16	47,1	104	53,6
Nie	16	19,3	24	39,3	6	37,5	13	38,2	59	30,4
Trudno powiedzieć	12	14,5	19	16,4	4	25,0	5	14,7	31	16,0
Ogółem	83	100,0	61	100,0	16	100,0	34	100,0	194	100,0

Źródło: Badania własne.

O traktowaniu migracji zarobkowej jako strategii życiowej może świadczyć nie tylko własna gotowość migracyjna, ale również otwartość na wyjazd najbliższej osoby (żony/męża czy partnerki/partnera). Ponieważ duża grupa badanej młodzieży studiującej jest w związku (małżeńskim – 17,9% bądź nieformalnym – 44,1%), zasadne jest poznanie ich opinii w kwestii ewentualnego wyjazdu najbliższej osoby (wykres 4). Okazuje się, że zarówno polscy, jak i litewscy badani studenci poparliby inicjatywę podjęcia pracy za granicą przez żonę/męża czy partnerkę/partnera (odpowiednio: 41,6% i 45,8%). Z drugiej jednak strony, 37,6% polskiej i 41,7% litewskiej młodzieży studiującej nie wyraziłoby zgody, a co piąty badany student z Polski i co ósmy z Litwy zastanawiałby się nad tym. Nie jest to więc jednoznaczna opinia. Decyzje takie zresztą podejmowane są zwykle w konkretnej sytuacji (materialnej, życiowej, osobistej) i nawet utrwalone zdanie może ulec zmianie. Niemniej jednak pytanie to ma wartość poznawczą. Pokazuje stosunek młodego pokolenia do wyjazdów zarobkowych w szerszej perspektywie, nie tylko odnośnie do własnej osoby, ale również w pewnym sensie do wizji związku. Czy „tradycyjna” pełna rodzina jest modelowym związkiem, czy też przeobrażenia społeczne modyfikują kształt współczesnej rodziny? Czy coraz częściej występująca rodzina rozłączona migracją będzie się utrwałać mimo wielości negatywnych skutków tego rozłączenia? Podjęte badania oczywiście nie udzielają odpowiedzi na te pytania, ale skłaniają do ich zadania.

Wykres 4. Poparcie inicjatywy podjęcia pracy za granicą przez współmałżonka/kę (partner/kę) a miejscowość/kraj pochodzenia (w %)

Źródło: Badania własne. Na wykresie połączono odpowiedzi: „zdecydowanie tak” i „raczej tak” oraz „zdecydowanie nie” i „raczej nie”

Czy młodzi ludzie rezygnowaliby z wyjazdu za granicę, a jeśli tak, to w jakich sytuacjach? W podjętym badaniu zabrakło takich pytań (ze względu na inny kontekst badania). Jednakże analizy innych autorów wskazują, że głównym czynnikiem powstrzymującym przed wyjazdem jest możliwość otrzymania stałej pracy w Polsce. Równie ważny jest wpływ najbliższych osób – rodziny oraz dziewczyny/chłopaka (partnerki/partnera)³⁹. Kontekst rodziny (pochodzenia i przyszłej własnej) stanowi zatem istotny faktor rezygnacji z wyjazdu zarobkowego. A jakie czynniki będą ważne w podejmowaniu decyzji o powrocie? Z badań J. Hałaj i M. Stec wynikają dwie opcje powrotu. Pierwsza zakłada powrót po zarobieniu odpowiedniej ilości pieniędzy, aby się „ustawić”, zaś druga uzależnia powrót od tego, jak się ułoży za granicą⁴⁰. W tym przypadku również decydujący jest czynnik ekonomiczny. Ta konstatacja skłania do refleksji. To sytuacja ekonomiczna kraju i sytuacja na rynku pracy „układa” niejednokrotnie strategie życiowe młodego pokolenia. Jak podkreślają J. Hałaj i M. Stec, jeśli młody człowiek rozważa wyjazd za granicę, to głównie jako formę „dorobienia się” (autorki akcentują aspekt konsumpcyjny). Jednakże tak naprawdę młodzi ludzie nie chcą emigrować. Chcą natomiast posiadać to, co jest dostępne w innych krajach, choć woleliby nie opuszczać na dłużej Polski⁴¹.

³⁹ *Migracje zarobkowe polskiej młodzieży. Badania i analizy*, Warszawa: Urząd Komitetu Integracji Europejskiej 2004, s. 99.

⁴⁰ J. HAŁAJ, M. STEC, *Zagraniczne migracje zarobkowe polskiej młodzieży*, s. 107.

⁴¹ Tamże, s. 108.

Podobne wnioski przedstawia A. Barwińska-Małajowicz. Studenci i absolwenci szkół wyższych (Rzeszowa i Bielefeld) postawieni przed alternatywą: zatrudnienie w kraju ojczystym czy poza jego granicami, wybierali w zdecydowanej większości pracę w kraju ojczystym⁴². A zatem pomysł na lepsze życie za granicą jest jedynie rozważaną strategią życiową, którą kreuje konieczność w przypadku niespełnienia oczekiwań w kraju ojczystym.

ZAKOŃCZENIE

Młode pokolenie to przyszłość społeczeństwa. Od jego liczebności, potencjału intelektualnego, umiejętności i wiedzy, aktywności ekonomicznej, zamierzeń małżeńskich i planów prokreacyjnych, postaw prospołecznych i aktywności obywatelskiej zależy jakość społeczeństwa. Odpływ ludzi młodych decydujących się na zagraniczną migrację zarobkową to strata w ogólnospołecznym znaczeniu. Dlatego tak istotne jest rozpoznanie kwestii planów życiowych młodego pokolenia.

Zagraniczna migracja zarobkowa okazuje się jedną z rozpatrywanych strategii życiowych młodych osób. Choć wydaje się, że niejako zmusza ich do tego sytuacja ekonomiczna (ich własna i w kraju), bowiem najczęstszymi motywami migracji studentów są niskie zarobki w Polsce oraz szukanie szans na lepsze życie, to nie jest to jedyny czynnik. Nie bez znaczenia są sieci migracyjne, traktowanie migracji jako jednego z etapów w cyklu życia (np. wyjazd zarobkowy w wakacje) czy pewnego rodzaju odwaga i otwartość na podejmowanie nowych wyzwań. Mają one pośredni wpływ, jako elementy ułatwiające podejmowanie decyzji. Przekłada się to na charakterystykę polskiej migracji – to głównie migracja osób młodych, o zróżnicowanym poziomie wykształcenia, będących w związkach lub nie, krótkookresowa. Generalnie – im młodszy wiek, tym większa mobilność przestrzenna jednostki. Czy jednak migracja zarobkowa będzie coraz częstszą strategią życiową młodego pokolenia? Łatwość wjazdów zagranicznych jest atrakcyjna, dlatego młodzi ludzie rozważają taką możliwość. Jednakże rozważają ją przede wszystkim w kontekście braku pracy, a niekoniecznie z góry przyjętego planu życiowego zakładającego wyjazd z kraju. Wiele zależy zatem od sytuacji gospodarczej społeczeństwa.

⁴² A. BARWIŃSKA-MALAJOVICZ, *Postawy absolwentów szkół wyższych wobec możliwości migracyjnych na tle strategii modernizacji gospodarki europejskiej*, „Nierówności Społeczne a Wzrost Gospodarczy” 2012, nr 24, s. 302.

BIBLIOGRAFIA

- BARWIŃSKA-MALAJOVICZ A.: Postawy absolwentów szkół wyższych wobec możliwości migracyjnych na tle strategii modernizacji gospodarki europejskiej, „Nierówności Społeczne a Wzrost Gospodarczy” 2012, nr 24, s. 294-305.
- DANILEWICZ W.: Rodzina ponad granicami. Transnarodowe doświadczenia wspólnoty rodzinnej, Białystok: Trans Humana 2010.
- GRABOWSKA-LUSIŃSKA I., OKÓLSKI M.: Migracja z Polski po 1 maja 2004 r.: jej intensywność i kierunki geograficzne oraz alokacja migrantów na rynkach pracy krajów Unii Europejskiej, CMR Working Papers, seria „Prace Migracyjne” 2008, nr 33(91).
- HAŁAJ J., STEC M.: Zagraniczne migracje zarobkowe polskiej młodzieży w opinii studentów z województwa podkarpackiego – perspektywa psychologiczno-ekonomiczna, Rzeszów: Wydawnictwo Uniwersytetu Rzeszowskiego 2010.
- Informacja o rozmiarach i kierunkach czasowej emigracji z Polski w latach 2004-2014, GUS, Warszawa 2015.
- KACZMARCZYK P.: Współczesne migracje zagraniczne Polaków – skala, struktura oraz potencjalne skutki dla rynku pracy, Warszawa: Fundacja Inicjatyw Społeczno-Ekonomicznych 2006.
- KOWALCZUK K.: Poakcesyjne migracje Polaków, Komunikat CBOS, Warszawa 2014.
- KOWALCZUK K.: Poakcesyjne migracje zarobkowe, Komunikat CBOS, Warszawa 2013.
- KOWALCZUK K.: Praca za granicą, Komunikat CBOS, Warszawa 2015.
- KOZIELSKA J.: Poakcesyjne migracje zarobkowe. Kontekst teoretyczno-empiryczny, wsparcie społeczne, Poznań: Wydawnictwo Naukowe UAM 2014.
- MASSEM D.: The Ethnosurvey in Theory and Practise, „International Migration Review” 1987, nr 21(4), s. 1498-1522.
- Migracje zagraniczne ludności, Narodowy Spis Powszechny Ludności i Mieszkań 2011, GUS, Warszawa 2013.
- Migracje zarobkowe polskiej młodzieży. Badania i analizy, Warszawa: Urząd Komitetu Integracji Europejskiej 2004.
- ROMANISZYN K.: Kulturowe implikacje międzynarodowych migracji, Lublin: Wydawnictwo KUL 2003.
- SZYMANIAK A.: Uwarunkowania i prognozy migracji zarobkowej Polaków, w: Europa – Polska – migracja, red. S. Wojciechowski, R. Fiedler, Poznań: Wydawnictwo Naukowe UAM 2003.
- WOLKONOWSKI J.: Przyczyny i struktura emigracji obywateli Litwy w okresie 2003-2013, „Polityka Ekonomiczna” 2014, nr 348, s. 437-448.

ZAGRANICZNA MIGRACJA ZAROBKOWA
JEDNĄ ZE STRATEGII ŻYCIOWYCH MŁODEGO POKOLENIA

Streszczenie

W dzisiejszych czasach emigracja zarobkowa podejmowana jest przez wielu ludzi. Główne jej przyczyny związane są z rynkiem pracy, to brak zatrudnienia lub pragnienie wyższego wynagrodzenia. Migracja jest kuszącą perspektywą przede wszystkim dla młodzieży. Dlatego głównym celem niniejszego artykułu jest próba odpowiedzi na pytania: Dlaczego młodzi ludzie chcą emigrować? Jakie czynniki są ważne, aby podjąć decyzję o emigracji przez studentów? Czy mają jakieś doświadczenia migracji zarobkowej? Analiza opiera się na badaniach przeprowadzonych w 2015 i 2016 r. na dwóch uczelniach w Lublinie (Polska) i Wilnie (Litwa). W artykule przedstawiono chęć emigracji młodego pokolenia, zakładany czas pobytu za granicą, jak również rolę sieci migracyjnych.

Słowa kluczowe: migracja; młodzież; gotowość do migracji; powody migracji.

MIGRATION AS ONE OF THE STRATEGIES
OF LIFE OF THE YOUNG GENERATION

Summary

Nowadays an economic migration is taken by many people. The main causes are connected with a labor market, a lack of employment or desire for a higher salary. The migration is also a tempting prospect for the youth. Therefore, the main aim of this article is to give the answers why young people want to emigrate? What factors are important to decide to emigrate by students? Do they have any experience with economic migration? The analysis is based on the research conducted in 2015 and 2016 in two universities in Lublin (Poland) and Vilnius (Lithuania). The article presents the willingness to emigrate of the young generation, an assumed length of stay abroad as well as the role of migration networks.

Key words: migration; the youth; willingness to emigrate; reasons for migration.